

Nr 159

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling; given Stockholms slott den 7 november 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt lagen om dödande av förkommen handling kan motbok med annan bank än postbanken under vissa förutsättningar dödas genom bankstyrelsens försorg, om på motboken inestår högst 10 000 kr. För dödning av postsparbanksbok gäller enligt postbanksförordningen oavsett storleken av inestående belopp i vissa avseenden enklare regler. Ändringsförslaget innebär att lagens regler görs tillämpliga i fråga om alla bankböcker och anpassas till den smidigare ordning som hittills gällt för postsparbanksbok. Motsvarande ändring förordas i fråga om dödning av livförsäkringsbrev.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom förordnas, att 1 och 12 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.¹

Löpande skuldebrev, ————— viss man.

Denna lag ————— eller obligationer.

Angående dödande av förkommen motbok med postsparbanken gälla vad särskilt är stadgat.

12 §.²

Har motbok rörande tillgodohavande hos *annan bank än postsparbanken* förkommit, och *överstiger tillgodohavandet frånsett löpande ränta ej tiotusen kronor*, äge insättaren eller hans rättsinnehavare i stället för att söka motbokens dödande på sätt förut är sagt påkalla dess efterlysning genom bankstyrelsens försorg.

Begär någon sådan efterlysning och lämnar han trovärdiga uppgifter om tid och omständigheter under vilka boken förkommit, äge styrelsen på sökandens bekostnad verkställa efterlysningen genom kungörelse *en gång* i allmänna tidningarna och *en gång* i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall äga rum i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Har boken icke inom sex månader från *sista* kungörandet tillrättakommit och förekommer ej skälig anledning antaga att den finnes

Har motbok rörande tillgodohavande hos bank förkommit, äge insättaren eller hans rättsinnehavare i stället för att söka motbokens dödande på sätt förut är sagt påkalla dess efterlysning genom bankstyrelsens försorg.

Begär någon sådan efterlysning och lämnar han trovärdiga uppgifter om tid och omständigheter under vilka boken förkommit, äge styrelsen på sökandens bekostnad verkställa efterlysningen genom kungörelse i allmänna tidningarna i första numret för *någon av månaderna närmast efter det efterlysning begärts*. Har boken icke inom sex månader från kungörandet tillrättakommit och förekommer ej skälig anledning antaga att den finnes i behåll, vare sökanden berättigad att utbekomma tillgodohavandet; och äge, efter det

¹ Senaste lydelse 1936:95.

² Senaste lydelse 1956:250.

(Nuvarande lydelse)

i behåll, vare sökanden berättigad att ulbekomma tillgodohavandet; och äge, efter det medlen sålunda utbetalts, motboken ej gällande kraft.

Vad i första och andra styckena stadgas om motbok hos *annan* bank än *postsparbanken* skall äga motsvarande tillämpning på livförsäkringsbrev, som *icke lyder på högre belopp än tiotusen kronor*. Därvid skall iakttagas

att efterlysningen ----- gällande kraft.

(Föreslagen lydelse)

medlen sålunda utbetalts, motboken ej gällande kraft.

Vad i första och andra styckena stadgas om motbok hos bank skall äga motsvarande tillämpning på livförsäkringsbrev. Därvid skall iakttagas

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970. Äldre lag gäller fortfarande, om efterlysning skett före ikraftträdandet.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 30 oktober 1969.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i lagen om dödande av förkommen handling* och anför.

Inledning

Efter verkställd utredning avlämnade poststyrelsen i april 1969 till chefen för finansdepartementet förslag till ny förordning om postbanken. Med förmälan att förslaget för sitt genomförande påkallar ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling överlämnade styrelsen samtidigt till dåvarande chefen för justitiedepartementet en promemoria (BA 294/67) med förslag till ändring i denna lag.

Yttranden över promemorian har efter remiss avgetts av hovrätten för Övre Norrland, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, fullmäktige i riksbanken, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskasseförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska livförsäkringsbolags förening och Folksam.

På grundval av bl. a. poststyrelsens förslag har inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om postbanken. Frågan om proposition i ämnet kommer att anmälas av chefen för finansdepartementet senare i dag. Jag anhåller att nu få ta upp frågan om ändring i lagen om dödande av förkommen handling, i det följande kallad mortifikationslagen.

Gällande rätt m. m.

Enligt 1 § mortifikationslagen (ändrad 1936: 95) kan s. k. presentationspapper, dvs. handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, dödas på begäran av den

som förlorat handlingen. Som presentationspapper räknas bl. a. motbok med bank. Dödande av postsparbanksbok har uttryckligen undantagits från lagens tillämpningsområde.

Förfarandet vid dödande av förkommen handling är enligt 2—9 §§ mortifikationslagen i huvudsak följande. Skriftlig ansökan om dödande av handlingen skall inges till rätten. Sökanden skall såvitt möjligt lämna var och en som är förpliktad enligt handlingen underrättelse om ansökan. Innan beslut meddelas i saken kan rätten förelägga sökanden att förebringa utredning om viss omständighet som kan inverka på saken. Förhör under sanningsförsäkran kan ske med sökanden. Om denne visat sannolika skäl för att handlingen förstörts eller på annat sätt förkommit, utfärdar rätten enligt 6 § offentlig stämning rörande ansökningen. Stämningen skall anslås i rättens kansli samt införas i Post- och Inrikes Tidningar (allmänna tidningarna) och, om det befinner lämpligt, även i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall ske i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Stämningen skall innehålla bl. a. tillkännagivande att den som innehar handlingen eller vet att den finns i behåll bör anmäla detta för rätten sist på den dag som fastställts för ärendets fullföljande. Denna skall bestämmas så att den infaller minst ett och högst två år efter det att stämningen införts i allmänna tidningarna. Ansökningen är förfallen, om den inte fullföljs på angiven dag. Rätten skall förelägga sökanden att förebringa utredning huruvida det efter stämningens utfärdande inträffat någon omständighet som kan tjäna till upplysning i saken. Om rätten finner att ingenting utvisar att handlingen finns i behåll, dödas den genom beslut av rätten. Detta medför att sökanden utan hinder av att handlingen inte kan företes kan göra gällande den rätt som grundas på den. Den som är förpliktad enligt handlingen är vidare skyldig att utfärda en ny handling, som motsvarar den dödade.

I 12 § mortifikationslagen (senast ändrad 1956: 250) har i första och andra styckena intagits speciella regler om ett förenklat dödningsförfarande för motböcker hos annan bank än postsparbanken och med tillgodohavande, franselt ränta, om högst 10 000 kr. Den som har förlorat en sådan bankmotbok kan i stället för att anlita dödningsförfarande inför domstol påkalla efterlysning av boken genom banksstyrelsens försorg. Sökanden skall då lämna trovärdiga uppgifter om tid och omständigheter under vilka boken förkommit. Efterlysningen verkställs på sökandens bekostnad av bankstyrelsen genom kungörelse en gång i allmänna tidningarna och en gång i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall ske i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Om motboken inte kommit till rätta inom sex månader från det sista kungörandet och det inte finns skälig anledning att anta att den finns i behåll är sökanden berättigad att få ut sitt tillgodohavande. Sedan detta betalats ut gäller motboken inte längre.

Nämnda regler gäller även i fråga om motbok hos centralkassa för jord-

brukskredit, se 42 b § lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen (införd 1968: 605).

Det förenklade dödningsförfarandet har enligt 12 § tredje stycket mortifikationslagen (infört 1956: 250) motsvarande tillämpning på livförsäkringsbrev som inte lyder på högre belopp än 10 000 kr. Efterlysningen verkställs då av styrelsen för det försäkringsbolag där försäkringen tagits. Om försäkringsfall inte inträffat gäller att sökanden i stället för att få ut tillgodohavandet är berättigad att få ett nytt försäkringsbrev. När det nya försäkringsbrevet blivit utställt har det förkomna inte gällande kraft. Genom bestämmelsens utformning är det förenklade dödningsförfarandet för försäkringsbrev begränsat till kapitalförsäkringar (prop. 1956: 134 s. 16).

I fråga om dödande av förkommen postsparbanksbok gäller särskilda regler i 7 § förordningen (1922: 277) angående postsparbanken (ändrad 1965: 223). Har postsparbanksbok förkommit bör detta anmälas till poststyrelsen med uppgift om tid och omständigheter under vilka boken förlorats. Poststyrelsen verkställer efterlysning på sökandens bekostnad genom kungörelse en gång i allmänna tidningarna och, där det kan ske, en gång i tidning inom den ort där boken anses ha förkommit. Om motboken inte återfunnits när sex månader förflutit från det sista kungörandet, får poststyrelsen utfärda ny motbok i den förkomnas ställe. Efter det att den nya motboken utfärdats gäller den förlorade boken inte mot postsparbanken.

Poststyrelsens promemoria

Poststyrelsen anför att dess förslag till ny förordning om postbanken innehåller bl. a. motsvarighet till de enhetliga rörelse regler som sedan den 1 januari 1969 gäller för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. Ett genomförande av enhetliga regler för alla banker bör medföra, att förfarandet för efterlysning och dödning av olika slags bankböcker görs så enhetligt och enkelt som möjligt. Styrelsen framhåller att postbanken torde vara den bank som utfärdat det ojämförligt största antalet motböcker och som därför har den största erfarenheten av efterlysningsförfarande och dödning. Postbanken har hittills utfärdat cirka 5 milj. motböcker. Av dem anmäls numera årligen omkring 7 000 som förkomna. Cirka 150—200 av dessa beräknas ha en behållning överstigande 10 000 kr. Några gånger har efterlysta motböcker presenterats för uttag före efterlysningstidens utgång. Innehavaren har ibland varit i god tro, ibland i ond tro. Såvitt kunnat utrönas har varken motboksägaren eller postbanken tillfogats förlust genom sådan åtgärd. Ingenting ger vid handen att risken för förluster skulle vara större i fråga om motböcker med tillgodohavande över 10 000 kr. Postbanken har veterligen inte heller gjort någon förlust med anledning av uttag på dödade motböcker. De uttag som skett har gjorts av personer i god tro.

Mot denna allmänna bakgrund förordar styrelsen att mortifikationslagens tillämpningsområde utsträcks till att omfatta också dödning av postsparbanksbok samt att dödningförfarandet enligt 12 § i lagen anpassas till den smidigare ordning som nu tillämpas i fråga om postsparbanksbok.

Vad angår den närmare utformningen av förfarandet framhåller poststyrelsen att efterlysning i ortstidning för postbankens del sedan åtskillig tid i praktiken inte förekommer. Anledningen härtill är att styrelsen funnit att sådant kungörande inte bidrar till att motbok kommer till rätta utan bara vållar besvär och kostnader. Föreskriften i 12 § mortifikationslagen om kungörande i ortstidning bör därför utgå. Enligt styrelsens uppfattning är också kravet på kungörande i allmänna tidningarna en ren formalitet utan saklig betydelse. Det torde emellertid vara befogat att behålla detta krav eftersom kungörelsedagen ger en utgångspunkt för beräkning av efterlysningstiden. Enligt mortifikationslagen gäller f. n. att kungörande i allmänna tidningarna skall ske i första numret för visst kvartal. Någon motsvarande tidsangivelse finns inte i postsparbanksförordningen. I avsaknad av sådan regel kungör postbanken nu förkomna motböcker en gång i månaden. En tillämpning för postbankens del av mortifikationslagens kungörelseregel skulle innebära att dödning av postsparbanksböcker kan komma att fördröjas flera månader. Detta skulle medföra en onödig försämring av postbankens service gentemot motboksägarna. Styrelsen föreslår därför att 12 § mortifikationslagen ändras så att kungörande skall ske i första numret för någon av månaderna närmast efter det att efterlysning av bankbok har begärts.

Styrelsen erinrar om att insättningsmaximum för postbankens motböcker nu är 100 000 kr. Efter banklagsreformen gäller inte någon legal maximigräns för övriga banker. Styrelsens förslag till ny förordning om postbanken innebär att maximigränsen försvinner också för postbankens del. För dödningförfarande enligt 12 § mortifikationslagen gäller att tillgodohavandet på bankmotbok inte får överstiga 10 000 kr. fransett löpande ränta. För dödningförfarande enligt 7 § postsparbanksförordningen gäller däremot inte någon värdegräns. Detta förhållande har enligt poststyrelsen inte medfört någon olägenhet utan tvärtom varit praktiskt och till fördel för postbankens kunder. Även om insättningsmaximum slopas befarar styrelsen inte några negativa följder av ett förenklat dödningförfarande utan värdegräns. Poststyrelsen föreslår därför att värdegränsen för bankmotböcker i 12 § mortifikationslagen slopas.

I detta sammanhang erinrar styrelsen om att banklagsreformen bl. a. medfört förbud mot s. k. legitimationsklausul i fråga om bankbok. Detta innebär att bankföretag inte får träffa förbehåll om rätt för banken att återropa betalning till annan än rätt innehavare. En sådan regel har styrelsen föreslagit även för postbankens del. Förbudet mot legitimationsklausul betyder att risken för rättsförlust till följd av att motbok förkommit, efterlysts och dödats samt ny motbok därefter utfärdats regelmässigt kommer att träffa bankföretaget och inte insättaren.

Remissyttrandena

Poststyrelsens förslag har i stort sett mottagits positivt vid remissbehandlingen. Förslaget tillstyrks av *bankinspektionen*, *försäkringsinspektionen*, *Svenska sparbanksföreningen*, *Sveriges jordbrukskassförbund*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Svenska livförsäkringsbolags förening* och *Folksam*. I flera av dessa yttranden framhålls att de gynnsamma erfarenheterna av dödningsförfarandet för postsparbanksböcker visar att ändringsförslaget är väl motiverat. *Sparbanksföreningen* anser ändringarna så angelägna att de bör genomföras oavsett om poststyrelsens förslag till ny förordning om postbanken genomförs.

Riksbanksfullmäktige ger uttryck för en mera tveksam inställning. Enligt fullmäktige finns inte någon nämnvärd risk för rättsförluster på grund av de föreslagna förenklningarna i mortifikationslagen. Å andra sidan synes olägenheterna med nuvarande förfarande vara skäligen lättöverkomliga. Det kan därför ifrågasättas om tillräckliga skäl finns för lagändring. Ändringar av ifrågavarande slag bör lämpligen göras i samband med en mera allmän översyn av formella kungörelseförfaranden.

Vissa kritiska synpunkter mot förslaget framförs också av *hovrätten för Övre Norrland* och *Svenska bankföreningen*.

Med anledning av förslaget att föreskriften om efterlysning i ortstidning skall upphävas anför *bankinspektionen* att det knappast torde förekomma att förlorade motböcker kommer till rätta genom annonsering. *Bankföreningen* uttalar sig på liknande sätt.

I fråga om förslaget att kungörandet i allmänna tidningarna skall kunna ske i första numret för varje månad understryker *bankinspektionen* att ett bibehållande av bestämmelsen i 12 § mortifikationslagen om kungörande varje kvartal skulle innebära en försämring av servicen gentemot räkningshavarna i postbanken, eftersom dödningsförfarandet för deras del skulle förlängas.

Hovrätten för Övre Norrland erinrar om att informationsutredningen i sitt betänkande Kungörelseannonsering (SOU 1969:7) föreslagit enhetliga bestämmelser för kungörelseannonsering. Det bör övervägas om inte den nu föreslagna ändringen i fråga om kungörelse i allmänna tidningarna bör anslå till dess motsvarande ändringar kan genomföras i 6 § mortifikationslagen samt i andra liknande lagar och författningar.

Bankföreningen avstyrker förslaget om månadspublicering i allmänna tidningarna. Enligt föreningen är det önskvärt från bevakningssynpunkt att motboksefterlysningar publiceras på samma tider som andra mortifikationskungörelser. Det är många gånger till fördel att ett dödningsärende inte forceras. Enligt bankernas erfarenheter kommer mellan 30 och 40 procent av de motböcker, som annäls förkomna, till rätta innan kungörelse hunnit utfärdas.

I fråga om förslaget att slopa värdegränsen för tillämpning av det förenklade dödningsförfarandet för bankmotböcker enligt 12 § mortifikationslagen anför *bankföreningen* att risken för rättsförlust för tredje man i praktiken där inte är större än vid den procedur som gäller för presentationspapper i allmänhet. Bankerna har nämligen ett starkt intresse av att inte medverka till att deras motböcker dödas utan att det finns sannolika skäl för att de har förstörts eller förkommit. Enligt *bankinspektionen* skulle ett genomförande av förslaget inte innebära att ärenden om dödande av förkomna motböcker aldrig vidare skulle komma att handläggas inför domstol. För att det förenklade dödningsförfarandet skall kunna användas krävs enligt förslaget även i fortsättningen att trovärdiga uppgifter lämnas om tid och omständigheter under vilka motboken förkommit. Inte sällan förekommer fall där kunderna inte kan uppfylla detta krav.

Hovrätten för Övre Norrland vill inte tillstyrka att värdegränsen slopas. Efter banklagsreformen finns inte något insättningsmaximum för motbok med bank. Förhållandet blir detsamma för postbankens motböcker om förslaget till ny förordning om postbanken genomförs. I avsaknad av utredning om hur ofta övriga banker tillämpat 12 § mortifikationslagen anser hovrätten av försiktighetsskäl att det förenklade dödningsförfarandet inte bör tillämpas på motböcker med högre belopp inestående. Med hänsyn till penningvärdets fall är dock en höjning av värdegränsen motiverad.

Bankföreningen hävdar att det numera inte kan anses rimligt att bankens styrelse skall fatta beslut om efterlysning av motbok. Det bör utan risk eller olägenhet kunna tillåtas att styrelsen delegerar dödningsärendet till annat ansvarigt organ.

Flera remissinstanser tar upp frågan om slopande av värdegränsen också vid dödande av livförsäkringsbrev enligt 12 § mortifikationslagen. *Försäkringsinspektionen*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Svenska livförsäkringsbolags förening* och *Folksam* anser alla att det finns starka skäl för en sådan reform och förordar att den genomförs. *Riksförbundet* och *föreningen* har erfarenheten att allmänheten önskar ett snabbare samt mindre kostnads- och arbetskrävande förfarande vid dödande av förkommet livförsäkringsbrev. Särskilt gäller detta i fall av stora försäkringsbelopp där det omständligare dödningsförfarandet f. n. är obligatoriskt. Redan i samband med införandet av möjligheten till ett förenklat dödningsförfarande för vissa livförsäkringsbrev framfördes från försäkringshåll den åsikten att liksom i Danmark och Norge ett förenklat förfarande borde kunna tillämpas utan någon värdegräns. Överlåtelse av livförsäkringsbrev sker i mycket begränsad omfattning. Då sådan överlåtelse äger rum innebär den vanligtvis att en av arbetsgivare tecknad och ägd tjänstepensionsförsäkring i form av fribrev överförs till anställd som i förtid lämnar sin befattning. Pantsättning av livförsäkringsbrev sker i flertalet fall till vederbörande försäkringsbolag som blir panthavare. I övriga pantsättningsfall överlämnas

livförsäkringsbrevet vanligtvis som pant till ett kreditinstitut. Försäkringsbolaget underrättas då regelmässigt om dispositionen, som antecknas hos bolaget. Också vid pantsättning torde således endast ett ringa antal besittningsändringar ske som inte är kända för bolaget. För livförsäkringsbrevens del är risken ringa för förlust i nu berörda sammanhang. *Försäkringsinspektionen* uttalar sig i samma riktning och understryker att den förordade ändringen kan ske utan fara för rättssäkerheten. *Folksam* anför att ett inte obetydligt antal försäkringsbrev årligen anmäls förkomna. Antalet försäkringsbrev som lyder på högre belopp än 10 000 kr. blir allt större för varje år. Detta innebär att det enkla dödningsförfarandet begränsas i motsvarande grad. Det är omständligt och dyrbart att döda ett försäkringsbrev domstolsvägen. Särskilt då ett försäkringsbrev — ehuru lydande på stort belopp — inte har något större återköpsvärde framstår ett sådant dödningsförfarande som oproportionellt dyrt. Följden har blivit att försäkringsbolagen i stor utsträckning utfärdar dubblettbrev i stället för att följa lagens bestämmelser. Dubblettbrevet gäller under tre år med förbehåll för utbetalning. Även inom treårstiden kan utbetalning ske mot återbetalningsförbindelse och, om beloppet inte är ringa, mot borgen. Eftersom något lagligt dödningsförfarande inte skett, är försäkringsbolagen emellertid även efter treårsperioden ansvariga mot godtroende innehavare av originalbrevet. Det är dock ytterligt sällsynt att någon sådan innehavare anmäler sig. Av det betydande antal dubblettbrev som *Folksam* utfärdat under årens lopp har missbruk skett endast i ett par fall och rört obetydliga belopp. Anspråk på grundval av ett lagligen dödat försäkringsbrev har inte förekommit. Förutsättning för att missbruk skall kunna ske är att överlåtelse eller pantförskrivning av försäkringsbrevet inte anmäls till försäkringsgivaren och att försäkringstagaren anmäler försäkringsbrevet som förkommet. *Folksam*s erfarenhet tyder på att sådant missbruk knappast förekommer. Om värdegränsen för försäkringsbrev inte slopas helt bör gränsen i varje fall höjas avsevärt. Även *hovrätten för Övre Norrland* förordar att beloppsgränsen höjs.

Departementschefen

Mortifikationslagen innehåller regler om dödande av förkommen handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, s. k. presentationspapper. Dödningsförfarandet handhas i princip av domstol och är förhållandevis omständligt. I allmänhet dröjer det omkring ett och ett halvt år från det förfarandet inlemts innan handlingen kan dödas. För dödning av motbok med annan bank än postbanken kan emellertid enligt 12 § lagen i stället tillämpas ett förenklat förfarande, om på motboken innestår högst 10 000 kr. fränsett rän-

ta. Som förutsättning gäller att sökanden kan lämna trovärdiga uppgifter angående tid och omständigheter under vilka motboken förkommit. I sådana fall sker efterlysning och dödning genom bankstyrelsens försorg. Styrelsen skall låta införa kungörelse om efterlysningen i allmänna tidningarna samt i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall ske i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Om motboken inte kommit till rätta inom sex månader från sista kungörandet har sökanden rätt att få ut sitt tillgodohavande. Därefter gäller motboken inte längre.

För dödning av postsparbanksböcker gäller enligt postbanksförordningen särskilda, i vissa avseenden ännu enklare regler. Dödningsförfarandet handhas av poststyrelsen, som skall införa kungörelse om efterlysning av postsparbanksboken i allmänna tidningarna och, där det kan ske, i tidning i den ort där boken anses ha förkommit. Poststyrelsen får utfärda ny motbok, om den efterlysta motboken inte har återfunnits inom sex månader efter det sista kungörandet. Sedan ny motbok utfärdats gäller den gamla inte längre. I avsaknad av särskild föreskrift rörande tiden för kungörelse i allmänna tidningarna inför poststyrelsen sådana kungörelser en gång i månaden. Sedan åtskillig tid tillbaka förekommer i praktiken inte efterlysning i ortstidning.

Inom finansdepartementet har utarbetats förslag till lag om postbanken. Förslaget innehåller bl. a. motsvarighet till de enhetliga rörelseregler som efter banklagsreformen den 1 januari 1969 gäller för övriga banker.

Med enhetliga rörelseregler aktualiseras även frågan om gemensamma bestämmelser för samtliga banker i fråga om dödande av förkommen bankbok. Poststyrelsen förordar nu att mortifikationslagens tillämpningsområde utsträcks till att omfatta också motbok med postbanken. Samtidigt föreslås att reglerna i 12 § om kungörelse vid dödning av vissa bankböcker anpassas till den ordning som nu tillämpas för postsparbanksböcker samt att nuvarande värdegräns i paragrafen slopas.

Förslaget har i allmänhet fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen. Från ett par håll har dock hävdats att de föreslagna ändringarna lämpligen bör anstå i avvaktan på en mera allmän översyn av formella kungörelseförfaranden. I ett yttrande hävdas också att värdegränsen i 12 § visserligen bör kunna höjas men däremot inte slopas helt.

För egen del anser jag liksom poststyrelsen att det med enhetliga rörelseregler för alla banker är naturligt och praktiskt med gemensamma regler för dödande av förkommen motbok. Jag delar styrelsens uppfattning att mortifikationslagens tillämpningsområde bör vidgas till att omfatta också postsparbanksböcker. I förslaget till lag om postbanken förutsätts också en sådan reform.

Informationsutredningens i mars i år avgivna betänkande Kungörelseannonsering (SOU 1969:7) innehåller bl. a. principförslag om enhetliga regler för kungörelseannonsering i skilda sammanhang. Förslaget har ny-

ligen remissbehandlats. En eventuell framtida reform på grundval av betänkandet kan enligt min mening inte anses hindra att man nu gör vissa begränsade ändringar i kungörelseförfarandet vid efterlysning av bankböcker.

Poststyrelsens förslag innebär att efterlysning av förkommen motbok enligt 12 § mortifikationslagen inte längre skall ske i ortstidning. Enligt styrelsen bidrar sådant kungörande inte till att förkomna motböcker kommer till rätta. Från bankhåll redovisas samma erfarenheter. Med hänsyn därtill biträder jag förslaget.

Kungörande i allmänna tidningarna sker enligt mortifikationslagen f. n. alltid i första numret för visst kvartal. Poststyrelsens förslag innebär att efterlysning enligt 12 § mortifikationslagen av förkomna bankböcker införs i första numret för varje månad. Bankföreningen har häremot invänt att det från bevakningssynpunkt är önskvärt att motboksefterlysningar publiceras på samma tider som andra mortifikationskungörelser. Vidare framhåller föreningen att det många gånger är en fördel att dödningsärenden inte forceras. Enligt bankernas erfarenheter brukar cirka en tredjedel av alla förkomna bankböcker komma till rätta innan kungörelse utfärdas.

För egen del vill jag erinra om att den av poststyrelsen förordade ordningen för kungörande redan nu tillämpas vid dödning av postsparbanksbok. Styrelsen redovisar enbart goda erfarenheter av denna ordning. En övergång från månadspublicering till kvartalspublicering skulle innebära en försämrad service gentemot postbankens motboksägare, eftersom dödningsförfarandet då tar längre tid i anspråk. För övriga bankers kunder skulle å andra sidan ett system med månadspublicering medföra motsvarande förkortning av förfarandet. Någon fara från rättssäkerhetssynpunkt är enligt min mening inte förenad med en sådan ordning. Jag biträder därför poststyrelsens förslag om att kungörelse skall införas i första numret för någon av månaderna närmast efter det att efterlysning har begärts. En sådan regel ger möjlighet för vederbörande att låta efterlysningen anstå någon kortare tid, om det finns anledning antaga att motboken ändå kommer till rätta.

Maximum för insättning på postsparbanksbok är f. n. 100 000 kr. Enligt förslaget till lag om postbanken slopas denna gräns. I fråga om motbok med annan bank gäller numera ingen legal maximigräns.

Till skillnad mot vad som är fallet i fråga om dödning med stöd av 12 § mortifikationslagen kan dödning av motbok enligt postbanksförordningen f. n. ske oavsett storleken av innesående belopp. Detta senare förhållande har enligt poststyrelsen inte medfört någon olägenhet utan tvärtom visat sig vara praktiskt och till fördel för postbankens kunder. Inte heller efter ett slopande av insättningsmaximum befarar styrelsen några negativa följder av nuvarande ordning. I detta sammanhang förtjänar erinras om att postsparbanksbok enligt förslaget till lag om postbanken skall ställas till viss

man samt innehålla att motboken får överlätas bara till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos banken. Vidare får postbanken inte träffa förbehåll om rätt för banken att återropa betalning till annan än rätt innehavare av motbok. Motsvarande gäller redan nu för övriga bankinstitut. Risken för rättsförlust i samband med dödande av motbok drabbar därför regelmässigt ingen annan än bankföretaget. Från bankhåll har man trots detta vid remissbehandlingen genomgående godtagit poststyrelsens förslag om slopande av värdegränsen för dödande av motbok enligt 12 § mortifikationslagen. Mot bakgrund av dessa förhållanden vill även jag ansluta mig till förslaget.

Bankföreningen har i sitt yttrande förordat att dödningsförfarandet av vederbörande bankstyrelse skall kunna delegeras till annat ansvarigt organ inom banken. I anledning därav vill jag bara erinra om de möjligheter som redan nu föreligger enligt 74 § lagen (1955: 183) om bankrörelse att delegera beslutanderätten i dödningsärenden. Jfr även 39 § lagen (1955: 416) om sparbanker (ändrad 1968: 602).

Nuvarande möjligheter till förenklat dödningsförfarande i fråga om vissa motböcker i annan bank än postbanken har enligt 12 § mortifikationslagen motsvarighet beträffande livförsäkringsbrev. Även här gäller f. n. en värdegräns på 10 000 kr. Dödningsförfarandet omhänderhas av styrelsen för det försäkringsbolag där försäkringen har tagits. Under remissbehandlingen har både försäkringsinspektionen och samtliga hörda försäkringssammanslutningar hävdats att starka skäl talar för att även nämnda värdegräns slopas. Dödning av livförsäkringsbrev genom domstols försorg anses nämligen vara en onödigt dyrbar och omständlig procedur. Försäkringsbolagen har därför under senare år i stor utsträckning utfärdat dubblettbrev för förkomna livförsäkringsbrev. Bolagen kan visserligen härigenom inte frita sig från ansvar mot godtroende innehavare av originalbrevet, eftersom detta inte har dödats. Systemet har emellertid inte gett upphov till förluster i nämnvärd omfattning.

Förfarandet med utfärdande av dubblettbrev visar enligt min mening otvetydigt, att nuvarande möjligheter till dödning av livförsäkringsbrev genom försäkringsbolagets försorg är alltför begränsade för att fylla det praktiska livets krav. Detta talar starkt till förmån för förslaget att helt slopa värdegränsen. Mot en sådan reform skulle möjligen kunna invändas att livförsäkringsbrev, till skillnad från bankböcker, i betydande utsträckning används som kreditobjekt och att rättsskyddet för långivande tredje man skulle kunna äventyras genom att ägare av försäkring gör ansökan om dödning av pantsatt försäkringsbrev. Enligt uttalanden från försäkringshåll under remissbehandlingen belånas livförsäkringsbrev i flertalet fall genom pantsättning hos vederbörande försäkringsbolag. Även i övriga fall lär försäkringsbolagen i allmänhet få besked om pantsättning, vilken då antecknas hos bolaget. Normalt torde alltså inte finnas någon risk för att vidgad möjlighet

till dödande av livförsäkringsbrev genom försäkringsbolagets försorg skulle medföra rättsförlust för långgivaren.

I enlighet med det anförda föreslår jag att värdegränsen i 12 § mortifikationslagen upphävs även såvitt avser livförsäkringsbrev.

I samband med de ändringar jag nu har föreslagit bör också vissa redaktionella jämkningar göras i 12 §.

De förordade ändringarna bör träda i kraft samtidigt som förslaget till lag om postbanken, dvs. den 1 januari 1970.

Jag har i detta ärende samrått med chefen för finansdepartementet.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling*.

Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Bilaga

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling

Härigenom förordnas, att 1 och 12 §§ lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.¹

Löpande skuldebrev, ----- viss man.

Denna lag ----- eller obligationer.

Angående dödande av förkommen motbok med postsparbanken gälla vad särskilt är stadgat.

12 §.²

Har motbok rörande tillgodohavande hos annan bank än postsparbanken förkommit, och överstiger tillgodohavandet frånsett löpande ränta ej liotusen kronor, äge insättaren eller hans rättsinnehavare i stället för att söka motbokens dödande på sätt förut är sagt påkalla dess efterlysning genom bankstyrelsens försorg.

Begär någon sådan efterlysning och lämnar han trovärdiga uppgifter om tid och omständigheter under vilka boken förkommit, äge styrelsen på sökandens bekostnad verkställa efterlysningen genom kungörelse en gång i allmänna tidningarna och en gång i tidning inom orten. Införandet i allmänna tidningarna skall äga rum i första numret för januari, april, juli eller oktober månad. Har boken icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit och förekommer ej skä-

Har motbok rörande tillgodohavande hos bank förkommit, äge insättaren eller hans rättsinnehavare i stället för att söka motbokens dödande på sätt förut är sagt påkalla dess efterlysning genom bankstyrelsens försorg.

Begär någon sådan efterlysning och lämnar han trovärdiga uppgifter om tid och omständigheter under vilka boken förkommit, äge styrelsen på sökandens bekostnad verkställa efterlysningen genom kungörelse i allmänna tidningarna i första numret för någon av månaderna närmast efter det efterlysning begärts. Har boken icke inom sex månader från kungörandet tillrättakommit och förekommer ej skäligen anledning antaga att den finnes i behåll, vare sökanden berättigad att utbekomma

¹ Senaste lydelse 1936: 95.

² Senaste lydelse 1956: 250.

(Nuvarande lydelse)

lig anledning antaga att den finnes i behåll, vare sökanden berättigad att utbetalt tillgodohavandet; och äge, efter det medlen sålunda utbetalts, motboken ej gällande kraft.

Vad i första och andra styckena stadgas om motbok hos *annan* bank än *postsparbanken* skall äga motsvarande tillämpning på livförsäkringsbrev, som *icke lyder på högre belopp än tiotusen kronor*. Därvid skall iakttagas

att efterlysningen — — — — — gällande kraft.

(Föreslagen lydelse)

tillgodohavandet; och äge, efter det medlen sålunda utbetalts, motboken ej gällande kraft.

Vad i första och andra styckena stadgas om motbok hos bank skall äga motsvarande tillämpning på livförsäkringsbrev. Därvid skall iakttagas

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 6 november 1969.

N ä r v a r a n d e :

f.d. justitierådet	LIND,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 30 oktober 1969, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i lagen (1927: 85) om dödande av förkommen handling*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Helga Rossipal.

Lagrådet yltrade:

När mortifikationslagen senast ändrades, vilket skedde genom lagen 1956: 250, meddelades vissa övergångsbestämmelser. Dessa innehöll bl. a. föreskrift att om motbok vid sistnämnda lags ikraftträdande var efterlyst i enlighet med äldre bestämmelser dessa fortfarande skulle tillämpas. Ett behov av liknande föreskrift torde även nu föreligga för fall då förfarandet inlemts före ikraftträdandet men inte slutförts. Lagrådet, som i övrigt lämnar förslaget utan erinran, hemställer att motsvarighet till den nämnda föreskriften upptas som övergångsbestämmelse.

Ur protokollet:

Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 7 november 1969.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till *lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling*.

Föredraganden redogör för lagrådets utlåtande och anför, att förslaget om särskild övergångsbestämmelse torde bära godtas.

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga lagförslaget med angiven ändring.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten